

Nota

Scherpenheuvel -Zichem, Weefbergstraat 33

Verslag van het landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuvenonderzoek
2017F312

HAAST

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Rik van de Konijnenburg
Grauwe Torenwal 6/00/1
B-3960 Bree (BE)
Mob. 0496 209 018
e-mail: rik@konijnenburg.com

Haast-rapport 2017-39/ wettelijk depot: D/2017/12654/39
verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R., WIJNEN, J. en JANSSEN, J., (2017), Scherpenheuvel-Zichem, Weefbergstraat, Archeologienota – verslag van het landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuvenonderzoek, HAAST-rapport 2017-39, Bree, D/2017/12654/39

Projectcode:	2017F312
Naam erkende archeoloog:	Rik van de Konijnenburg
Erkenningsnummer:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
Locatiegegevens:	zie gegevens archeologienota: https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/1450
Lambertcoördinaten onderzoeksgebied:	zie gegevens archeologienota: https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/1450
Kadastergegevens:	zie gegevens archeologienota: https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/1450
Topografische kaart:	zie gegevens archeologienota: https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/1450
Alle betrokken actoren:	Rik van de Konijnenburg (erkend archeoloog), Joan Janssen (archeoloog)
	Dirk Deveux (contactpersoon initiatiefnemer),
	Jeroen Wijnen (aardkundige),
Betrokken personen buiten het project:	/
Contact:	Rik.vandekonijnenburg@telenet.be , 0496 209 018 jeroen.wijnen@laaglandarcheologie.nl

© 2017 HAAST bvba, *Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree*

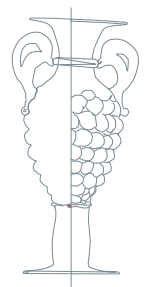
Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2017/12654/39

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

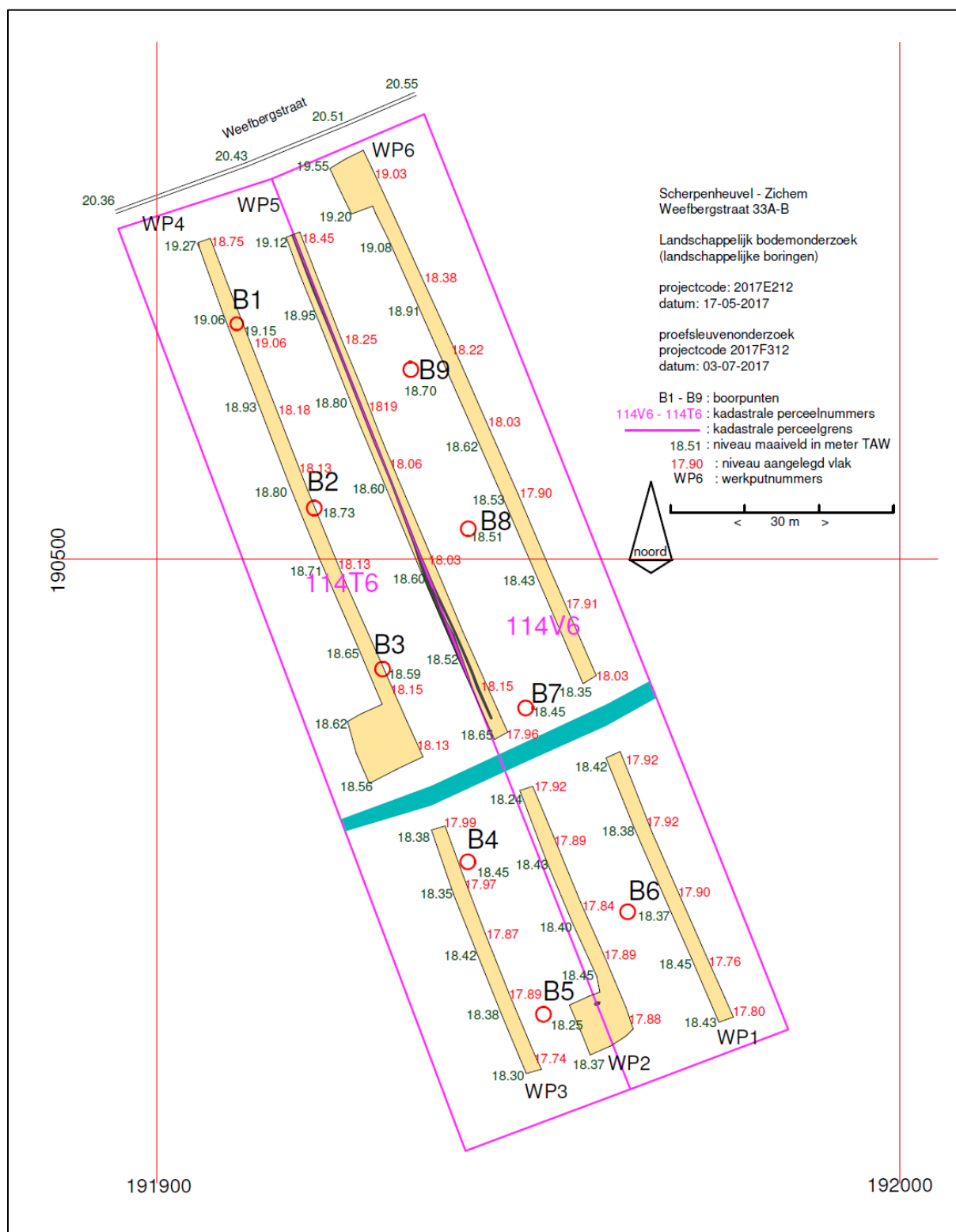

COVERFOTO: Het terrein gefotografeerd van zuid naar noord op 17/05/2017

INHOUD

1. Beschrijvend gedeelte	p.5
2. Bouwprogramma	p.7
3. Resultaten voorafgaand archeologisch onderzoek	p.8
4. Assessment van het terrein	p.9
5. Gemotiveerd advies	p.11

Allesporenplan projectcode 2017F312, Scherpenheuvel – Zichem, Weefbergstraat 33

1. Beschrijvend gedeelte

Administratieve gegevens

Projectcode: 2017F312

Nummer wettelijk depot: D/2017/12654/

Naam en erkenningsnummer archeoloog: Rik van de Konijnenburg,
OE/ERK/Archeoloog/2015/00041, Grauwe Torenwal 6/00/1 – 3960 Bree

Naam en adres van de opdrachtgever: Deveux en Vanerum, Molenstraat 24,
3570 Alken, KBO 0882285670

Locatiegegevens:

Provincie: Vlaams-Brabant

Gemeente: Scherpenheuvel-Zichem

Deelgemeente: Averbode

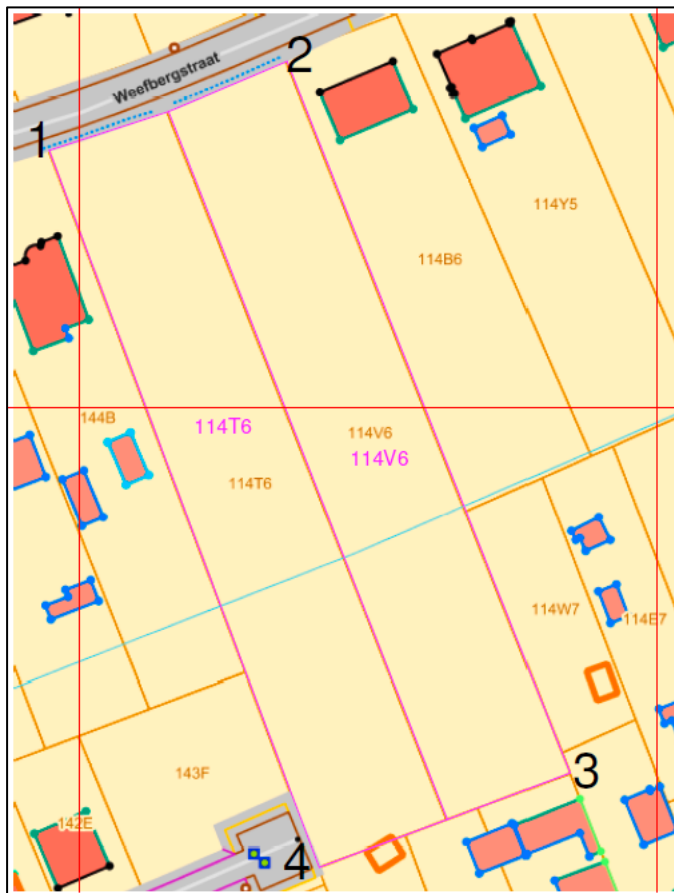
Adres: Weefbergstraat 33

Toponiem: Weefberg

Bounding box:

De xy-coördinaten (stelsel Lambert72):

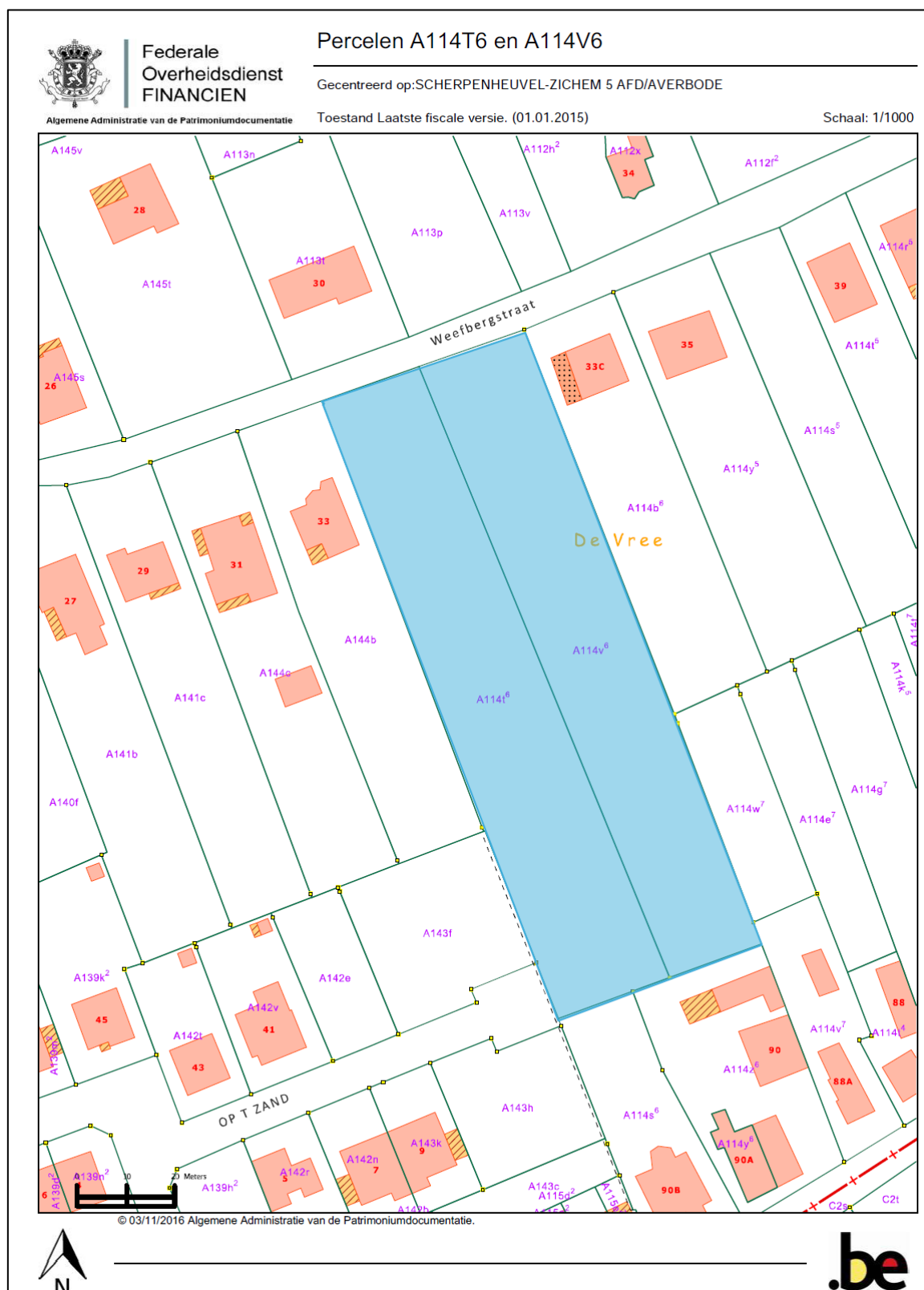
Nr	X	Y
1	191894.793	190544.402
2	191935.867	190560.088
3	191984.100	190436.737
4	191941.535	190420.329

Afbeelding1: Bounding Box

Kadastrale gegevens en plan met afbakening

Het projectgebied is gekadastreerd als Scherpenheuvel-Zichem, Afdeling 5, sectie A, perceel 114T6 en 114V6 en heeft een totale oppervlakte van 5968,70 m².

Afbeelding 2: Kadastraal uittreksel 01/01/2016

Begin- en einddatum van het onderzoek:

Het proefsleuvenonderzoek ter opmaak van deze nota startte op 3 juli 2017 en werd afgerond op 3 juli 2017, wat betreft het veldwerk.

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed:

Bureauonderzoek,
Geologische dateringen:

Tertiair
Quartair
Holocene

Geomorfologisch:

vlakke
rivierrass
eolische afzettingen

Bodems:

anthrosol

Bodemgebruik:

akkerland
grasland

Archeologische indicaties:

Losse vondsten

Objecten/materiaal:

Aardewerk of keramiek
Steengoed

Aardewerk/ Vaatwerk

Metaal

Lood

Dateringen:

Romeinse Tijd

Middeleeuwen

Late Middeleeuwen

Nieuwe tijd

2. Bouwprogramma

Naar aanleiding van een stedenbouwkundige aanvraag heeft ARCHEBO bvba in opdracht van Aaro Topo een archeologienota opgemaakt¹. Op het terrein, van ca. 6000m² groot, zal door de opdrachtgever een verkaveling gerealiseerd worden bestaande uit tien loten, een wegnis en nutsvoorzieningen. In eerste instantie zal het opgeschoten struikgewas en de bomen verwijderd worden waarna de verkavelingswerkzaamheden zullen plaatsvinden. Deze bevinden zich vooral in de westelijke helft van het terrein ter hoogte van het perceel 114T6. Het oostelijke deel is in gebruik als weiland en komt overeen met perceel 114V6.

Afbeelding 3: Verkavelingsplan

¹ <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/1450>

3. Resultaten voorafgaand archeologisch onderzoek

Afweging noodzaak verder onderzoek

Het terrein zal ingedeeld worden in 10 loten met bijbehorende wegenis en nutsvoorzieningen. De werkzaamheden zullen een aanzienlijke impact hebben op het bodemarchief waardoor een *in situ* bewaring niet mogelijk is.

Bijkomend toonde het bureauonderzoek aan dat er geen zichtbare verstoringen hebben plaatsgevonden in het verleden, mogelijk is er een lichte verstoring, wellicht ondiep, door het aanwezige bos op het westelijke perceel.

De bodemkaart toont aan dat een podzolbodem aanwezig kan zijn binnen het projectgebied. Degelijke bodems bestaan uit een oud bewaard niveau, waarin steentijdartefacten *in situ* aanwezig kunnen zijn.

Op basis van deze gegevens werd een verder traject opgesteld inzake archeologisch vooronderzoek zowel zonder als met ingreep in de bodem. Gezien de kans op een podzolbodem, vooral in het oostelijke deel, dienen eerst en vooral landschappelijke boringen uitgevoerd te worden, verspreid over het volledige terrein. Op deze manier zal de (gedeeltelijke) aan- of afwezigheid van de podzol kunnen vastgesteld worden. Indien blijkt uit de landschappelijke boringen dat de podzolbodem goed bewaard is gebleven dient men over te gaan naar een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek (verder vooronderzoek met ingreep in de bodem).

Afhankelijk van de bewaring van de podzol, over het volledige terrein of delen ervan, dient een driehoeksgrid (10 op 12m) van boringen geplaatst te worden. Bij dit archeologisch booronderzoek dienen de opgeboorde sedimenten van de podzolhorizonten uitgezeefd en getrieerd te worden. Indien hieruit silexartefacten worden vastgesteld kan men overgaan tot een verdicht driehoeksgrid (5 op 6m) om de ruimtelijke spreiding van de steentijdsite in kaart te brengen. Indien blijkt dat uit de archeologische boringen, zowel in een ruim en verdicht patroon, dat silexartefacten aanwezig zijn in de bodem, moeten bijkomende proefputten aangelegd worden in de zones met silexconcentraties om de ruimtelijke, verticaal en horizontaal, spreiding te achterhalen. Indien daaruit duidelijk wordt dat een steentijdsite aanwezig is, moet er overgegaan worden tot een verdere opgraving.

Indien er na de landschappelijke boringen geen aanwijzingen zijn voor een podzolbodem of een steentijdsite kan meteen overgegaan worden tot een proefsleuvenonderzoek. In dit geval worden over het volledige terrein parallelle sleuven aangelegd van 2m breed met een maximale tussenafstand van 15m, aangevuld met kijkvensters, dwars- en/of volgsleuven.

Onderzoeksstrategie

Het veldwerk, landschappelijk booronderzoek, werd uitgevoerd door 1 bodemkundige en 1 archeoloog. De resultaten werden door de bodemkundige in een rapport weergegeven dat verwerkt is in het verslag. Voor de foto's van de boormonsters werd nog de projectcode 2017E212 van archeologienota 1450 gebruikt.

Het proefsleuvenonderzoek werd uitgevoerd door 1 erkend archeoloog en 1 archeoloog-assistent. Voor het proefsleuvenonderzoek werd een nieuwe projectcode gebruikt, 207F312.

Gebruikt materiaal

De manuele boringen werden uitgevoerd met een Edelmännboor met een diameter van 7 cm.

De proefsleuven werden gegraven met een 21-ton kraan op rupsbanden met een graafbak van 2 m breed.

De locatie van de boringen en de proefsleuven, samen met de niveaus van het aangelegde vlak werden ingemeten met een SPECTRA PROMARK GNSS 220 gps-toestel met een afwijking horizontaal van 0,8 tot 1,2 cm en verticaal van 1,0 tot 1,4 cm.

Inbreng specialisten

Jeroen Wijnen van Laaglandarcheologie met een ruime ervaring in bodems in Vlaanderen, met name in de provincies Limburg, Antwerpen en Vlaams-Brabant, werd aangetrokken om het bodemonderzoek mee uit te voeren. Hij verzorgde ook het verslag dat verwerkt werd in deze archeologienota.

4. Assessment van het terrein

Het aardkundig onderzoek: de ondergrond bestaat uit de Tertiaire afzettingen van de Formatie van Diest. De afzettingen zijn aangetroffen als groen, matig roesthoudend, matig fijn, kleiig zand en lichtgroen, sterk zandige, matig roesthoudende klei is aangetroffen. Het matig roestige zand heeft enige verweering ondergaan en de sterk zandige klei is verder verweerd Diestiaan. In vier van de negen boringen (boring 1, 5, 6 en 9) is het Diestiaan of het verweerde product van het Diestiaan is op 80 à 90 cm –mv aangetroffen.

Vervolgens zijn licht bruin, geel tot lichtgeel, zeer fijne tot matig fijne zanden met enkele grindjes aangetroffen. De aanwezigheid van enkele grindjes in verder goed gesorteerd, zeer fijn tot matig fijn zand is indicatief dat deze afzettingen tenminste ten dele verspoeld zijn bij hellingprocessen. Alleen in boring 6 is goed gesorteerd zeer fijn zand aangetroffen op 50 tot 70 cm –mv zonder grindjes. Deze afzetting representeert waarschijnlijk het dekzand van de Formatie van Wildert. De oorsprong van de verspoelde afzettingen is waarschijnlijk voor een deel dekzanden (eolisch) en voor een deel de verweerde Tertiaire afzettingen, die zich in de ondiepe ondergrond van het onderzoeksgebied bevinden. Omdat het dekzand in boring 6 de hellingafzettingen afdekt, zijn de hellingafzettingen waarschijnlijk uit het Pleistoceen. Omdat de dekzandafzettingen de karakteristieken heeft van het jonge dekzand (Oude –en/of Jonge Dryas, Laat-Weichseliaan) is de ouderdom van de hellingafzettingen waarschijnlijk Laat-Weichseliaan. Ook omdat er dergelijk materiaal deels in de hellingafzettingen is aangetroffen.

Algemeen is een matig dikke tot diepe A-horizont aangetroffen. In boring 1, 2, 3 en 7 is respectievelijk de bovenste 20, 20, 25 en 10 cm gevlekt en bevat deze veel houtresten. Deze bovenste subhorizont is voornamelijk verstoord door het rooien van bomen en struiken op het terrein met zwaarder materieel. Algemeen bestaat de A-horizont uit donker grijsbruin, zwak humeus, zeer fijn zand. Alleen in boring 8 is op 40 cm –mv een zwartbruin, matig humeus, zeer fijn zand aangetroffen als subhorizont van de A-horizont. Een Ah-horizont, die onder nattere omstandigheden wordt gevormd.

In boring 1, 2, 6, 7, 8 en 9 is de A-horizont vanaf bepaalde diepte matig roestig en de A-horizont is matig roestig vanaf het maaiveld. Als de Tertiaire afzettingen buiten beschouwing worden gelaten zijn er hydromorfe kenmerken in de vorm van roest aangetroffen in boring 1, 2, 7, 8 en 9 op respectievelijk 40, 20 10, 0 en 10 cm –mv. Verder is het grondwater aangetroffen in boring 1, 2, 3, 4, 5, 6 en 8 op respectievelijk 80, 60, 50, 40, 80, 70 en 60 cm –mv. De slechter waterdoorlatende, verweerde Tertiaire afzettingen zijn verantwoordelijk voor waterstagnatie. Verder wordt waterstagnatie in de hand gewerkt door de helling morfologie. Het onderzoeksgebied ligt tegen de steilere helling van de Weefberg in het noorden, op een minder steile valleihelling. De naburige bebouwing aan de zuidzijde van de Weefbergweg ligt allemaal op opgehoogd terrein. Voor de nieuwbouw van de woningen zal het terrein vanwege de waterhuishouding moeten worden opgehoogd.

In boring 5 en 6 zijn B-horizonten aangetroffen op respectievelijk 50 en 40 cm –mv bestaande uit bruin, zwak humeus, zeer fijn zand. Deze B-horizonten kunnen doorgaan voor een humusinspoelings-B-horizont, maar zijn door de natte waterhuishouding niet zo mooi ontwikkeld als een karakteristieke humuspodzol-B-horizont. Een dergelijke horizont is vaak zwartbruin, matig humeus en heeft vaak een consistentie die te vergelijken is met schoensmeer. Naar onderen toe worden deze vaak geleidelijk minder humeus. In boring 2, 4, 5, 7 en 8 is licht grijsbruin en licht bruingeel, zeer fijn zand aangetroffen met wat humusinspoeling. Deze BC-horizont is respectievelijk aangetroffen op 50, 30 70, 40 en 40 cm –mv.

Na het landschappelijk booronderzoek, waaruit bleek dat het terrein geen goed bewaarde podzolbodem bevatte en zeer nat van aard is, werd besloten het terrein niet te onderwerpen aan een archeologisch booronderzoek gelet op de zeer geringe kans op aanwezigheid van sporen uit de prehistorie.

Het proefsleuvenonderzoek leverde enkel sporen op van landbewerking in de vorm van ploeg- en spitsporen en greppeltjes. Beide spoorvormen verwijzen naar landbouwgebruik, enerzijds landbewerking, anderzijds drainage van het terrein. Er werden geen archeologica aangetroffen waardoor het onmogelijk is de sporen te dateren. Gelet op het feit dat de sporen zeer duidelijk herkenbaar waren in de lichtgele tot gele zandbodem en de vulling ervan bestond uit Ap-materiaal met een ononderbroken link tussen de sporen en de bovenliggende Ap-horizont, kan gesteld dat ze redelijk recent van ouderdom zijn. De greppeltjes in de noordelijke helft van het terrein zijn ouder dan de ploegsporen aangezien ze door die ploegsporen doorsneden worden.

Algemeen kan gesteld dat het terrein gelet op de afwezigheid van archeologisch interessante sporen en archeologica kan vrijgesteld worden van verder archeologisch onderzoek.

5. Gemotiveerd advies

Op basis van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek kan gesteld dat het terrein vanuit archeologisch oogpunt niet interessant is. Het proefsleuvenonderzoek heeft geen resultaten opgeleverd

Advies:

Op basis van de gegevens uit het landschappelijk booronderzoek en het archeologisch proefsleuvenonderzoek kan derhalve besloten worden dat het projectgebied geen resultaten zal opleveren wat betreft archeologische kennisvermeerdering. Het projectgebied kan daarom vrijgegeven worden van verder archeologisch onderzoek. Via dit programma van maatregelen stellen we voor om bij een herziening van de Gebieden Geen Archeologiekkaart het projectgebied daarin op te nemen als GGA-gebied